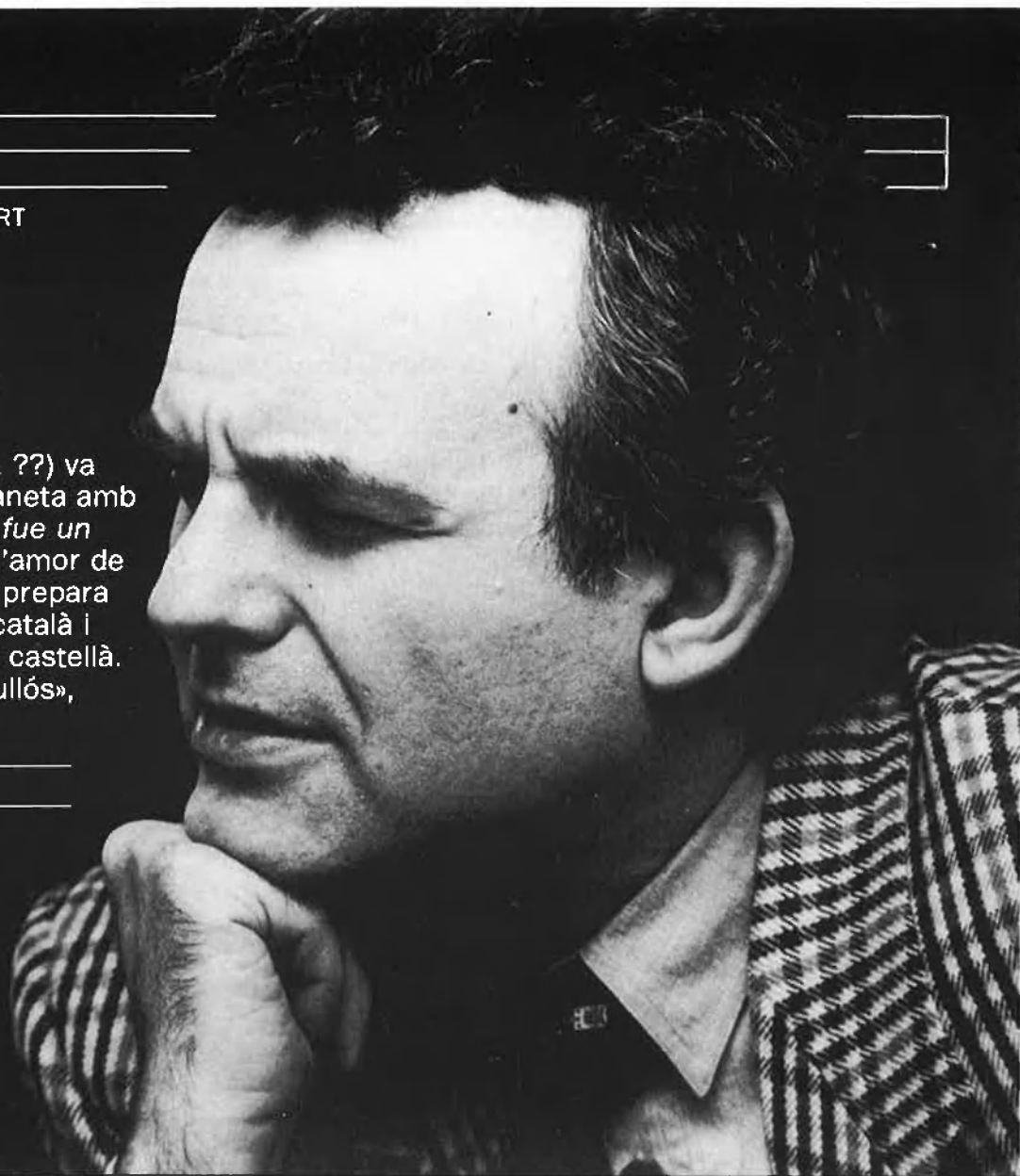

TERENCI MOIX: UN CAS A PART

Plany d'amor

Terenci Moix (Barcelona, ??) va guanyar l'últim premi Planeta amb la novel·la *No digas que fue un sueño*, un gran lament d'amor de tints autobiogràfics. Ara prepara les seues memòries en català i una novel·la històrica en castellà. «Sóc mestís, n'estic orgullós», proclama.

Vicent Martí

Mestís i integrista islàmic: Barcelona no és Alexandria. Per a un ex-pillet de barri, cinèfil, videoaddicte, i inclús operístic, la diferència la marca Hollywood, pols de les estrelles, cine dels dissabtes. Escriptor vehement, articulista incòmode, cronista de la modernitat, postguerra franquista, novel·lista sofisticat i subversiu, traductor de Shakespeare, guionista d'èxit, professional autocrític, boom de vendes. Terenci és, sobretot, un cas a part. Un cas malalt de desamor, però guerrer i triomfant.

—¿Com han rebut els crítics la teua novel·la?

—En general bé. Ara, normalment els crítics només entenen una part dels llibres. Per exemple, *No digas que fue un sueño*, és una novel·la d'amor a tope, i hi ha crítics que s'ho han pres com si fos una novel·la històrica normal. Marco va publicar una crítica que deia: «Esta novela sólo será entendida si se lee como un gran lament de amor», i així s'ha de llegir.

En *El País* han fotut una crítica que no té res a veure amb el llibre parlant de no sé què, no me'n recordo bé, la vaig llegir per damunt, vaja, és igual, no em preocupa gaire. ¡I a aquestes altures! Ja m'han dit de tot, m'és igual.

—Rafael Conte, el crític d'*El País*, t'arriba a retraure que *Cleopatra* no siga un transvestit.

—Això és una imbecilitat. El que vulgui transvestits que llegeixi l'Alberto Cardín. Però si jo vull fer una novel·la seriosa tinc tot el meu dret. ¿I el títol?: «El adió a la rebeldia de Terenci del Nilo». Això que m'ho digui *El País* després que he estat fotent articles on em ficava amb el papa i amb totcristo, quinze dies després d'haver deixat de col·laborar-hi, em mata de riure. ¿Què es pensa?, ¿que jo en quinze dies canvio tant? Una crítica tonta.

—¿Per què has deixat d'escriure en *El País*?

—No res, problemes privats.

—¿Has tingut algun conflicte amb l'staff del diari?

—No vull parlar-ne. Problemes privats.

—¿A més d'una història d'amor, *No digas que fue un sueño* també és una novel·la històrica?

—Completament. El que aquests burros no han vist és que tot el que jo he escrit està basat en la vida de Marc Antoni de Plutarc. Si se l'haguessin llegit, sabrien que jo segueixo de cap a cap el que explica allà. Prenent-me les meves llicències, és clar.

—¿T'agrada la *Yourcenar*?

—M'agrada, però no tan desesperadament com diuen. És massa clàssica per al meu temperament barroc. M'agrada molt el Walter Scott. M'agrada el *Salambó* de Flaubert...

...I Sinuhé, l'egipci

—Sí, aquest és el millor. Estic satisfetíssim perquè m'acaben de comentar que *Sinuhé* ha estat la novel·la més

NOVETATS EN LLIBRES

EL TERCER HOME

Graham Greene. La Negra, 6.

Els lectors que hagin vist la pel·lícula hi afegiran les cares, sobretot, la d'Orson Welles, i, els altres, descobriren una novel·la magistral.

EDICIONS DE LA MAGRANA

DICCIONARI JURIDIC CATALÀ

Un volum de 14×21, 480 pàgines.

De venda a llibreries.
«Els diccionaris de l'Enciclopèdia».

ENCICLOPÈDIA CATALANA

HOTEL AFRICA

Ferran Cremades i Arlandis. El Balanci, 191. 208 pàgs.

La Tunísia d'avui, a cavall de dues civilitzacions, escenari d'aventures i canvis polítics, en una de les millors novel·les de Cremades i Arlandis. Premi Prudenci Bertrana 1986.

EDICIONS 62

ENERGIA I SOCIETAT

Salvador Barcells.

Guanyador del Premi Xavier Romeu de l'any 1985.

FEDERACIÓ D'ENTITATS CULTURALS

NACIONALISME I PREMSA CLANDESTINA (1939-1951)

Albert Viladot i Presas. Biblioteca de Cultura Catalana, 64.

Pròleg de Joan B. Cullas i epíleg de Josep Benet.

CURIAL EDICIONS CATALANES, S.A.

LA PAÏRA DELS CRANCS

Joan Navarro.
Pròleg de Gaspar Jaén Urban.
Poesia, 49.

EDITORIAL TRES I QUATRE

ELS VEÏNS DE DALT (De pròxima aparició)

Llorenç Millo. Col·lecció 13/19, núm. 1.

Una visió sarcàstica del santoral català.

EDICIONS DEL BULLENT

«JACOBÈ I ALTRES NARRACIONS», DE JOAQUIM RUYRA

Jacint Bassó i Josep Paré.
Col·lecció Les Naus d'Empúries.
Quaderns de Navegació, 9.

Primer estudi global de l'obra narrativa de Ruyra.

EDITORIAL EMPÚRIES

NARRACIONS DE MACOLIM

Vicent Escrivà.
Col·lecció Gregal literària, 8.

GREGAL LLIBRES

HISTÒRIA DE L'ART AL PAÍS VALENCIÀ

E. Llobregat/J. F. Ivars.
Biblioteca d'estudis i investigacions, 10.

El primer de tres volums d'una història de l'art exhaustiva, científica i amena, tant per al gran públic com per als especialistes.

EDITORIAL TRES I QUATRE

venuda, en castellà, dels últims trenta anys. I això que als puritans, els que llegeixen Juan Benet, no els deu agradar. Qualitat literària al marge, *Sinuhé* em va marcar de petit, em va ensenyar a estimar Egipte, aprenia taquígrafia amb ell, feia pràctiques d'anglès amb una versió original, i a l'Espriu també li agradava.

—A la teua novel·la presentes *Cleopatra com una patriota i una intel·lectual*.

—Ho era, ho era. Fins i tot els seus enemics, els romans, que es rabejaven amb ella, ho reconeixien. A més, la presento com una mestissa, com jo. Hi ha un tros on ella s'explica, dona egípcia i patriota, podrida de cultura grega. És una metàfora claríssima de la Catalunya actual que tampoc els crítics no han vist. És tan evident que em fa vergonya que no ho hagin remarcat. Jo sóc mestís, i n'estic orgullós. Detesto la gent d'una sola raça.

—I t'atrau molt l'Islam.

—No estic tan especialitzat en el món islàmic com el Juan Goytisolo, però ja em va bé. La prova d'aquesta atracció és que em passo molt de temps per terres mores. No sé què passa que els darrers anys he viscut cinc ramadans seguits. Sempre em pesca allà, sí, sí.

—¿És cert que has llegit l'Alcorà?

—Sí.

—¿Tot?

—Tot.

—¿T'ha interessat?

—Molt des de fora, però és imprescindible llegir-lo si es vol comprendre aquella cultura, i més concretament l'integrisme islàmic.

—¿Què n'opines?

—Jo, si fos musulmà, seria integrista islàmic, això segur. Quan veus amb la superioritat i amb el menyspreu que els occidentals tracten els musulmans... Com a occidental, però, el fenomen em deixa una mica perplex.

Com a occidental em miro els toros des de la barrera, però, si jo fos egipci, seria integrista. És l'única solució que tenen. Trobar-se a ells mateixos, i des d'aquí actuar.

—¿Això no és contradictori amb la defensa que fas del teu mestissatge?

—No, perquè jo sóc un cas a part. Hi ha el món i jo, ha, ha, ha, no té res a veure una cosa amb l'altra.

—Si et digueren que pateixes la síndrome Eugeni d'Ors, allò de canvi d'idioma perquè aquest país tan mesquí...

—Això és igual, perquè també l'altre ho és. A mi m'emprenya el món cultural català, però també m'emprenya

LLIBRERIA
TRES I QUATRE

Pérez Bayer, 11. Tel. 352 91 10. 46002-València

nya el madrileny. Amb aquest, però, tinc un avantatge: no m'hi faig. No crec que sigui la síndrome d'Ors. M'agradaria pensar que és nova: la síndrome Terenci, perquè penso que cada persona pot tenir les seves motivacions per decidir allò que fa.

—¿Catalunya t'ha fet així?

—Buscava títols per a les memòries que estic escrivint, i tots em sortien d'allò més solemnes... *Memòries de la malenconia*, ai, no, que aquest és de

fotre barreres, tu, per res. Ja me n'han posat prou en la meua vida personal i professional els altres perquè jo també me les foti en el que realment em ve de gust. Penso. Puc estar equivocacat, però això serveix per a mi, no ho dicto com a norma. I no com els qui m'han atacat, que ho han fet des d'un dogma. Pels dogmes s'acaba cremant la gent...

El dia que no tingui llibertat de crear me la tallo directament, perquè

Això, més aviat que puta, és ser bleada. Rematada, vaja. Em sembla que la fidelitat és una trampa absolutament innoble. Però això ho veig ara.

—¿Tens la sensació que t'han estafat?

—Sí, és clar. Hi ha una sensació, probablement injusta, d'estafa, perquè al capdavant tampoc la gent no és tan dolenta com sembla, ni de bon tros, vaja. Jo estic molt acostumat a aconseguir tot allò que vull, i aleshores, quan algú que estimes d'una manera esbojarrada se te'n va, és molt fotut. És una sensació de mutilació, d'impotència, de dir: ¿com és possible que això em passe a mi?

—¿L'infern és l'altre?

—Sense dubte. Les relacions amoroses són horribles. Resulta que la persona que més estimes en el món és la que et fot la ganivetada. Això és una contradicció absolutament nefasta. Quan ara intento iniciar una relació sentimental, penso: «Però és que jo, a aquest tio, li estic donant l'arma amb la qual em pot matar l'any que ve». I ho deixo córrer.

Potser també era que no m'atreien tant com tot això. Sí de sobte ve una meravella, suposo, que caus com un pàmfil. El Monleon, que és valencià com tu, m'ha llançat les cartes i m'augura nòvio per al pròxim abril. Sembla que no hi ha perill perquè, segons ell: «Tu vols un amor etern, amb anell i data». Tampoc no és això. Em conformo amb una relació sentimental madura, bonica, amb llibres i viatges pel mig, però mai més una altra passió stendhaliana. Li ho prego cada nit a Isis.

—¿Has odiat el teu, com tu dius, difunt?

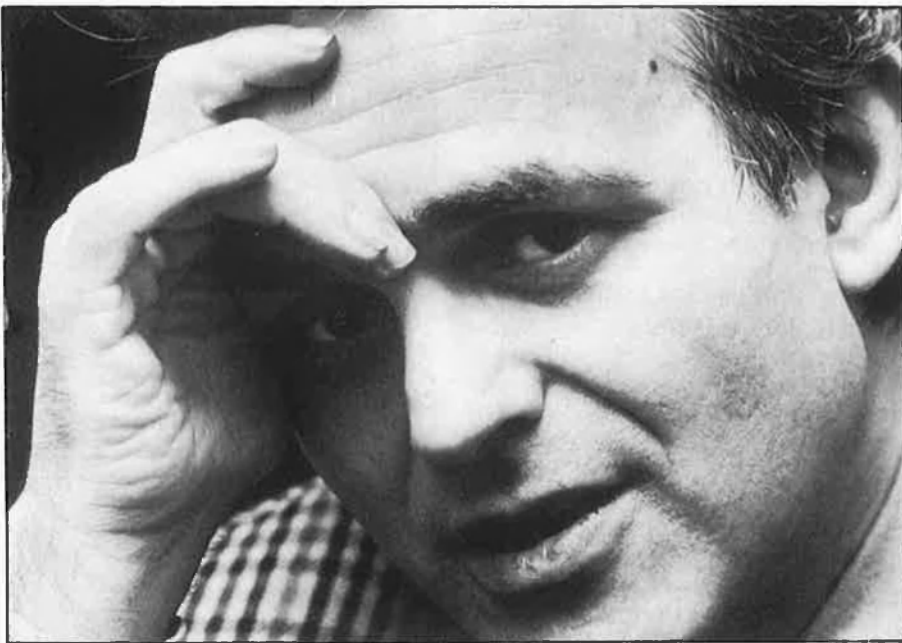
—Moltíssim. Ara, no. Ara m'és indiferent. Però sí, sí, l'he odiat. ¿Tu diràs! ¿Com vols que no l'odie una persona tan operística com jo? *A muer-tee...*

—¿Hi ha molt d'aquesta història de desamor a «No digas que fue un sueño»?

—Segurament, jo no hauria escrit mai aquest llibre sinó m'hagués passat tot aquell tràngol. Fixa't que no és només l'amor de Cleopatra, sinó l'amor d'Octàvia, l'amor del sacerdot, l'amor de l'esclava aquella... tot-hom va de cul per algú i no és correspost.

—¿Quan vas començar a traure el cap?

—Quan vaig decidir canviar d'aspecte físic i valorar-me a mi mateix. M'havia deixat molt en mans de l'altre... La Núria va estar divina comentant-ho: «Mira, tu sembles

DOMÈNEC UMBERT

«Sinuhé em va marcar, em va ensenyar a estimar Egipte».

la Maria Teresa, pobreta, però: *Memòries de la desesperació, Catalunya m'ha fet així...*, i al final les titularé: *La meua vida*, i prou, com la Isadora Duncan. I fora punyetes.

Sortirà en tres toms, a Plaza y Janés, indistintament en català i en castellà. El primer, *El cine dels dissabtes*, serà tota la infància amb intercalacions de l'època que vaig passar a Roma i amb Pasolini. El segon, *Entrada d'artistes*, que és quan començo a conèixer els meus mites. El tercer, *El misteri de l'amor*, narraré tota la història amb el meu difunt. I el quart, no sé...

—¿Les escrius directament en català?

—Sí, em ve de gust fer-ho, però sense que ningú m'obligue. Si ara vingués algú que em digués que les fes en català, les fotria en castellà. Ara mateix també estic escrivint una novel·la històrica en castellà, m'és igual, per parlar d'Alexandria tant és. Les memòries em reclamen ser escrites en català, però jo no vull salvar res escrivint.

Jo sempre segueixo els meus instints, els meus impulsos. No em vull

l'única possibilitat en la vida que tinc és la meua capacitat d'imaginació. Fills, no en tindrè, amants, espero no tornar a tenir-ne mai cap...

—Sexe sí que en faràs, ¿no?

—De tant en tant, tampoc no tinc gaire ganes de fer-ne perquè desgasta...

—«Si no fueses tan puta» fa un vers de *Gil de Biedma*, tu no...

—Això és de «Contra Jaime Gil de Biedma», em sembla. Jo no sóc puta, sóc tòtila. M'he passat catorze anys sent fidel a la mateixa persona, sense fer l'amor amb ningú més. Això és d'idiota, no de puta.

—¿No li vas fer mai el salt?

—Mai, mai. Catorze anys seguits, sí, sí, sense anar amb ningú. Per això, quan vaig arribar a Marroc després que aquell fulano em deixés, vaig tenir uns traumes horribles en intentar fer l'amor amb altres. Imagina't, ¿catorze anys amb un mateix cos!...

—¿Un cos sempre atractiu? ¿No se t'esquassava el desig?

—No, sempre em va atraure aquest cos... aquest, i el de Burt Reynolds, ha, ha, ha, però com el Reynolds era a Hollywood, no hi havia opcions.

com aquelles mestresses de casa que estan arraconades a la cuina, i quan el marit se'n va amb una *querida* més guapa, es comencen a arreglar i a triomfar».

—*Porcel, en una columna a La Vanguardia que et va dedicar quan vas guanyar el Planeta, diu, entre altres coses, que t'han fet créixer dos o tres centímetres. ¿És veritat?*

—(Riu) ¡Tant de bo fóra veritat! Ara, pel mateix *gastu*, jo no em foto dos dits sinó un pam, com a mínim. No, no és veritat i és una llàstima. Sembla ser que s'ha descobert un mètode per estirar la gent, però que fa un mal molt bèstia. Si arribes a conèixer algun indolor feç-m'ho saber i ho farem córrer...

—*Tot i això, el canvi que has pegat ha estat espectacular...*

—Home, em vaig canviar les dents, el cabell, aquestes coses més elementals... i com estava molt deteriorat per deixadesa, però no sóc lleig, ara torno a estar presentable, fins i tot guapo, diria jo.

—*Estàs content amb la teua nova imatge, constate.*

—Ara, sí. Home, quan aconseguí fer músculs aquí (*trau uns bíceps més aviat flàccids*), com el Sylvester Stallone, encara estaré millor. Per cert, que l'Stallone també és del gremi dels escassos d'alçada.

—*¿Ah, sí?*

—Sí, el que passa és que li foten uns talons quilomètrics.

—*¿També t'has aprimat?*

—Sí, dotze quilos. Això no té cap mèrit. Quan passes un desengany com aquell, t'aprimes per collons. Quan em demanen «¿Què puc fer per aprimar-me?», jo faig: «Cony, que t'abandonen, tio». D'altra banda, jo reforço la dieta fent peces i gimnàstica.

—*Conten que quan vas presentar La increada consciència de la raça al Sant Jordi, un membre del jurat s'exclamà: «És l'hòstia aquest tio. Posa a parir tota la cultura catalana i ell s'hi presenta alt, ros i amb ulls blaus»... estava indignat.*

—(Riu com un xiquet) Això són les fantasies de la meua vida, perquè l'única possibilitat que tinc de sublimar-me a mi mateix és quan faig novel·la, ha, ha, ha... Aquella novel·la també era un cas de mestissatge. El protagonista era fill de català, de mare i cultura italiana. És curiós, això és una obsessió que tinc. Per alguna raó serà.

—*A banda del mestissatge, ¿a tu t'agrada la novel·la?*

—*La increada consciència de la*

raça, en la meua opinió, és un bon llibre; me l'estimo molt. I és el que menys èxit ha tingut de públic. Recordo que quan el vaig traure, jo me n'anava a Roma i em vaig trobar un *mariquita* en l'aeroport que em va dir: «Ai, Terenzi... he llegit el teu llibre, però no m'agrada gens perquè és molt complicat de llenguatge i total perquè el pare i el fill se'n vagin al llit s'han de passar pàgines i pàgines, i després em fa mal el cap»...

—*¿Dur, no?*

—Vaig quedar tocat per la rebuda que va tenir *La increada*... Alguns es pensen que jo vaig passar set anys sense escriure perquè estava dedicat a la carrera del difunt. No és veritat, ho hagués pogut compaginar sense problemes. Em vaig quedar molt desil·lusionat perquè jo hi havia jugat molt fort, encara que tingui falles. No sóc infal·lible, jo.

Pel que fa a la infal·libilitat, hi ha una anècdota de la Caballé que és meravellosa. Li van preguntar: «¿Vostè, quan fa un gall, no se sent desesperada?». «¿Jo? Miri, si fos arquitecte que si cau la casa mata tres famílies, o si fos pilot que, si s'estimba l'avió per fer-ho malament, fa una carnisseria... aleshores, sí. Però un gall no mata ningú».

Jo, la literatura, me la prenc així. Tot el que he escrit jo sé que no és bo. Com també sé allò que sí que ho és. I si alguns d'aquells que em critiquen ho saben fer millor que m'ho demostren. Ara, jo he escrit catorze llibres i sé que n'hi ha set que són dolents.

—*¿Quins?*

—*Terenci als USA* és horrorós. Fa poc vaig entrar en una *gai-shop* i me'l vaig trobar-hi. Vaig decidir: «Me'l compre jo abans que vingui una pobre *mariquita* i la faci una desgraciada». *El sadismo de nuestra infancia* és un llibre que no està acabat. A les *Cròniques italianes* hi ha quatre narracions molt bones, però la resta no està bé. *Sadístic, esperpèntic i àdhuc metafísic* parteix d'una idea molt bona, però em vaig precipitar en la redacció. Hauria d'haver trigat un any més a escriure'l. No sé, sóc bastant conscient dels meus llibres que no són bons.

—*¿I dels bons? A part La increada consciència de la raça, ¿quins més?*

—T'hauria de dir que *El dia que va morir Marilyn*, però ja n'estic fins els collons, perquè sempre me'l diuen i crec que no és veritat. Trobo que és una novel·la agrada, i comparada amb algunes obres semblants d'altres, és una joia. Però no és el meu llibre que més m'agrada.

Una novel·la molt irregular, però que jo m'estimo molt és *Nuestro Virgen de los Mártires*. És irregular, perquè em va sortir massa llarga. Li vaig tallar dos-cents fulls i ara s'ha quedat massa curta. Em sembla que no vaig trobar el terme mitjà, però és un bon llibre on es nota que m'ho vaig passar pipa deixant anar-hi totes les brutalitats que se'm van ocórrer.

Amami, Alfredo també és un llibre que m'agrada molt. M'hi vaig divertir

DOMÈNEC UNIBERT

«El dia que no tingui llibertat de crear me la tallo directament».

barroquisme, com tot el que escrivia en aquella època... encara queda barroca, evidentment, perquè tot no ho puc traure ni vull fer-ho. És la meua originalitat, si és bona ho accepto, si és dolenta també. Però bé, és una novel·la que he depurat molt i n'estic satisfet.

Els crítics tampoc no han sabut veure que *Món mascle* estava molt influïda per Pasolini. Partia de la seva concepció de les relacions humanes com a relacions caníbals. Una concepció que Pasolini va desenvolupar molt simbòlicament en *Porcile* pel·lícula que estava rodant aleshores. A mi, però, el que més em va influir va ser el contacte personal que vaig mantenir amb ell. Era una personalitat molt apassionant, a banda d'altres aspectes que em guardo per a les memòries.

—¿Què prens per a escriure?

—Cafè amb llet, permanentment. I quan estava amb la Cleopatra va haver-hi un moment en què tenia un problema de rapidesa i vaig prendre una mica de coca, que no va afectar per a res l'estat del llibre. Perquè, és clar, el problema quan escrius, a part de mantenir-te despert, és que et fa mal l'esquena i tot el cos. I això no t'ho trau la coca. No en prenc mai per divertir-me, per una raó: si la marxa no la porto jo, ni la coca me la dona. Fumo, fumo molt, quatre paquets diaris...

—¿Escotes música quan treballes?

—No, jo en el moment d'escriure necessito estar concentrat... bé, et contaré un cas molt curiós. Tot l'inici de *No digas que fue un sueño*, quan Cleopatra va pel Nil amb aquella nau de dol, tot aquell muntatge teatral, me'l va inspirar una cançó de la Juanita Reina que estava sentint aleshores.

—¿Quina?

—Aquella que fa: «Y Sevilla dice, para qué quiero alegría si se ha muerto Joselito, que pongan crespone a la Giralda». I aleshores Cleopatra diu: «Que pongan crespone al Nilo», i coses així. ¡Les fonts d'inspiració són a vegades tan estranyes! ¿Vols dir que no omplirem ja sis números de la revista? Ha, ha, ha, publiqueu l'entrevista serialitzada, continuarà la setmana vinent: «¿Acabará el Guerrero del Antifaz en manos de la caliente Zoraida?».

—Seria un èxit fora mida, però no tant com el teu *Planeta*. ¿Quants exemplars portes venuts?

—Van cap als 250.000, i n'hem venut 600.000 a la Caixa. Esperem que al maig se n'hauran venut un milió. És molt bèstia, en cinc mesos... ho estic vivint com si li estigués passant a una altra persona. Al·lucino, tu.

—T'has atrevit fins anar a firmar als grans magatzems...

—No havia anat mai a firmar perquè em fotia a parir: «¿I si ve algú que t'insulta i et violenta?», aquestes pors que tens. Llavors el Gala em va dir: «Tienes que ir por huevos porque es la única posibilidad que tienes de conocer a tu público». ¡I ha estat tan maco! Pertot arreu d'Espanya la gent m'ha mostrat un afecte acollidor.

—A primera vista semblés prou descarat, no porigós.

—Puc ser molt descarat, però, en un moment determinat, si hi ha més de deu persones, em quedo acollonit. Em fan por les masses, i això ja de petit, no d'ara. No m'agraden les multituds, no m'agraden les discoteques, no m'agraden els camps de futbol. L'únic que m'agrada veure ple és un teatre, he, he, he, sí... Després d'aquests tres últims mesos, sóc una mica menys porigós.

—¿Ets supersticiós?

—Una mica, una mica. Mira, quan em vaig presentar al *Planeta*, una amiga meua, la Sílvia Martín, va fer vudús; el Gala va resar a Santa Rita perquè era el seu dia; jo vaig fotre julivert per damunt de Sant Pançraç, i tenia tots els meus déus i deesses egipcies aquí a casa penjadets. I vaig decidir no posar-li a la novel·la «La serpiente del Nilo», com dubtava, perquè passejant per Empúries, amb Gala i Sílvia, en vam veure una, de serp. Malastrugues.

—No està malament com a títol.

—Em va semblar molt banal, una mica *barato*. A l'obra de Shakespeare, Marc Antoni li diu a Cleopatra «la meua serpeta del Nil». Hi ha, però, una pel·lícula que es titula igual. Déu ser una joia, no es va estrenar ni aquí, d'aquestes dolentes que a mi m'encanten. De la Fox, que tinc les fotos, i és la Ronda Fleming fent de Cleopatra i Perry Mason de Marc Antoni, ¡que no saps què semblen!

Vaig pensar: «Imagina't que el titules així i a la Miró se li ocorre rescatar aquesta pel·lícula absolutament infumable». No, no. Em vaig decidir per un nom kavafià: *No digas que fue un sueño*. Un nom que ha tingut sort. A vegades, de sobte, se m'acosta un nen i em diu a cau d'orella: «Terenci, no digas que fue un sueño», riu, i se'n va. □

com un descosit, i tècnicament és molt més audaç que cap altra obra meua. Penso jo. Potser barroqueja massa; aquella combinació de tragèdia i humor negre potser desconcerta algun lector poc eixerit.

—I de *Món Mascle*, ¿n'estàs content?

—Sí, després de la revisió que he fet a l'edició castellana, la definitiva, a la qual he tret quaranta fulls, sí, n'estic content. Era una novel·la malalta de